

Sortida de les treballadores de l'antiga fàbrica Coma i Cros.

Es tracta d'edificis que no són antics (final del segle XIX, principi del XX), són funcionals i amb una estructura resistent (van ser dissenyats per suportar pesos i vibracions), per la qual cosa es poden reutilitzar. Bona part no són bonics en el sentit estètic d'obra d'art, però un cop recuperats adquireixen un caràcter singular que els converteix en emblemàtics.

Casos notables de reutilització d'edificis industrials per a multiplicitat d'usos, en diferents localitats europees, són posats, pels ponents de les jornades, com a exemples de l'encert de preservar l'arquitectura fabril esdevinguda patrimoni cultural d'una comarca.

La recuperació d'edificis industrials no és sempre una tasca fàcil. Però sempre és cara. No hi ha hagut, fins avui, una sensibilitat col·lectiva decidida a preservar el patrimoni de la industrialització. Més aviat hi havia pressa per destruir-lo. Cal la valenta decisió d'un consistori que té el suport del poble, com seria el cas de la fàbrica Pagans de Celrà. Cal la presència d'una activa plataforma reivindicativa; és el cas del procés que ha portat a modificar el Pla Especial de l'antiga fàbrica surera can Mario de Palafrugell i ha per-

mès preservar edificis ja destinats a l'excavadora. Cal la decisió de l'empresari capaç d'endegar un canvi radical, orientant un espai fabril cap a un ús tan nou com el turisme industrial, via iniciada a la colònia Vidal de Puig-reig. La rehabilitació del complex del Sucre, de Vic, i de la Tecla Sala, de l'Hospitalet de Llobregat, com a edificis emblemàtics, responen a una estratègia municipal de transformació d'un espai urbà en àrea de serveis. Aquestes cinc intervencions de recuperació de complexos fabrils, ben propers i que

s'estan portant a terme avui, foren tractades en altres tantes ponències específiques.

Els espais fabrils, un cop rehabilitats, són ideals per acollir les més diverses manifestacions culturals: biblioteca, sales d'exposicions, museus, arxius, locals per a les entitats del poble (totes les entitats de Salt esperen poder disposar d'espai adient a la Coma

i Cros). Poden allotjar auditoris, sales de reunions i espais de trobades informals. En el cas de la Coma i Cros, la voluntat, manifestada amb fets (s'ha elaborat un pla director d'ordenació de locals), és convertir 18.000 metres quadrats en motor cultural per al poble i per a la comarca.

Pere Joan Sureda Canals

Fages de Climent i Girona

El centenari de Carles Fages de Climent ha tingut i tindrà el ressò merescut a la ciutat de Girona. En una taula rodona, celebrada a la Casa de Cultura, es va glossar l'estreta relació del poeta amb el que ell anomenava «la capital». Aquests vincles, que el seu fill Pere Ignasi va avalar amb algunes anècdotes reveladores, estan provats també documentalment per diverses declaracions periodístiques en les quals el poeta confessa, una i altra vegada al llarg dels anys, la seva admiració per la ciutat: «Em sento gironí amb tota l'ànima, per història i per herència».

Els fruits literaris d'aquesta relació comencen amb el poema *Evocació de Girona* (*I-Les voltes, II-Les clastres*), publicat per un Fages molt jove a *Tamarius i roses*. Molt més tard sorgirien els grans sonets gironins: *Elogi de les amades mortes*, *Recordant Teresa* o *Xipressos*. I, entre els papers inèdits que encara van sortint a la llum, hi acaben d'aparèixer uns inesperats *Poemes de la Devesa* (*I-Balada, II-Evocació, III-Endrega*).

Fages va dedicar també a Girona molts articles. El titulat *Gerona vindicada*, publicat a *El Pirineu* el 20 d'abril de 1939, resulta ara un text quasi surrealista i pot ser tingut pietosament com una flor d'estiu, sobretot a la llum d'articles posteriors com *La ciudad fluvial*, de 1959, i *Cada dia és Fira*, de 1964, publicats a *Los Sitios*.

Fages va reivindicar sempre, fins i tot en els anys difícils, la figura de Miquel de Palol com el millor poeta gironí viu. Deia que el seu «immortal sonet» *Girona* s'hauria d'aprendre de memòria a les escoles i que «hauria de ser esculpit, com una fita mil·liària, a totes les cruïlles d'accés a la zona urbana». Paradoxalment, va ser Fages el qui va ser honorat pòstumament amb la transcripció d'un sonet en una estela de ceràmica, a l'entrada de la ciutat pel pont de Pedret.

Narcís-Jordi Aragó